

ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา*

Legal Problems in Detaining the Accused According to the Criminal Procedure Code

สมชาย รัศมี**

ดร.สอาด ทอมมณี***

ดร.คมสัน สุขมาก****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในระหว่างถูกควบคุมตัวในชั้นพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการก่อนส่งฟ้องศาล เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

จากการวิจัยพบปัญหาในเรื่อง สิทธิของผู้ต้องหาในการคัดค้านการฝากขัง ในส่วนของสิทธิของผู้ต้องหาที่จะคัดค้านการฝากขังนั้น หากผู้ต้องหาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีและไม่มีความจำเป็นที่จะมาชำระค่าเช่าหลักทรัพย์ที่จะประกันตนเองนั้น ก็จะเข้าสู่กระบวนการฝากขังของพนักงานสอบสวน ซึ่งผู้ต้องหาสามารถที่จะคัดค้านได้เพียงแค่การฝากขังครั้งแรกเท่านั้น ส่วนครั้งต่อ ๆ ไปไม่สามารถคัดค้านได้ และปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการฝากขัง ซึ่งในด้านตัวบทกฎหมายมีการกำหนดเวลาที่ยาวนานเกินไป บางคดีที่มีการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว ไม่ควรได้รับการฝากขังที่ยาวนานถึงขนาดตามที่กฎหมายบัญญัติให้ ปัญหาประการสุดท้าย เกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีบทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งขอปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเหมือนกับกระบวนการในชั้นพิจารณาของศาล ให้สมมติเจตนาของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

ข้อเสนอแนะ เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ควรกำหนดให้มีการคัดค้านการฝากขังได้ทุกครั้งในระหว่างที่มีการฝากขังผู้ต้องหา เพราะในบางครั้งเจ้าหน้าที่อาจบริหารจัดการเวลาไม่พอจึงก่อให้เกิดปัญหาการฝากขังผู้ต้องหาต่อไปอีก โดยมีกฎหมายให้การรับรองอำนาจหน้าที่ให้กระทำได้โดยคลุมเครือ และควรแก้ไขในเรื่องระยะเวลาในการสั่งขังของศาลในมาตรา 87 โดยการลดระยะเวลาในการขังผู้ต้องหาให้ลดลงตามอัตราโทษทางอาญาที่กำหนด และควรให้มีบทบัญญัติที่สามารถที่จะอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นพนักงานอัยการได้ เนื่องจาก

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

**นิสิตหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ในปัจจุบันไม่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อที่จะเป็นการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับสิทธิและความเป็นธรรมทางกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : การควบคุมตัวผู้ต้องหา/ การฝากขัง/ การปล่อยตัวชั่วคราว

ABSTRACT

The objectives of this thesis are to study and analyze legal problems in custody of alleged offenders under the Criminal Procedure Code, during the stages of the inquiry official and the public prosecutor before the charges are referred to the Court, in order to find approaches to amending the said law, as to be in compliance with the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, and to be enforced in an efficient manner consistent with the international human rights law.

Results of the study find problems with respect to the rights of the alleged offenders to objection against the remand. In a part of the alleged offenders' rights to objection against the remand, if the alleged offenders have poor economic status and do not have the fund sufficient for paying the costs of securities to be used as their bail, the alleged offenders will undergo the remand procedure by the inquiry officials, whereby the alleged offenders are entitled only to objection against the first remand, whereas they are not entitled to objection against the subsequent remands. Secondly, problems concern the term of remand, for which, under the provisions of the law, is prescribed to be too long. For example, in some cases where evidence and witnesses can be easily and swiftly gathered, the alleged offenders should not be detained for terms as long as prescribed by the law. Lastly, problems concern the right to appeal against the order of non-permission for temporary release, because the Criminal Procedure Code does not provide for the alleged offenders with the rights to appeal against the order of non-permission for temporary release in the stages of the inquiry official and the public prosecutor, in the same manner as in the proceeding of the Court, as to follow the spirit of the law, which intends to protect the basic rights and liberty of the people.

The recommendation of this study is to amend the provisions in the Criminal Procedure Code, entitling the alleged offenders to objection against each remand, while they are in the custody, because sometimes the officers may manage time insufficiently, leading to problems of further remand of the alleged offenders, whereas the law, which provides with the authority for the officers, is ambiguous, and the term of remand under Section 87 should be amended, thereby reducing the term of remand of the alleged offenders in proportion to the punishable imprisonment term of the alleged offenders, and there should be provisions entitling the alleged offenders to appeal against the order of non-permission for temporary release in the stages of the inquiry official and the public

prosecutor, because they are not currently prescribed in the Criminal Procedure Code, in order to improve the law for the alleged offender to equally enjoy the rights and fairness.

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ก่อนที่จะมีการฟ้องคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด จำเป็นต้องมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล หรือการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการ บัญญัติรับรองสิทธิในการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้อย่างชัดเจน หลักการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องเป็นหลักประกันที่คุ้มครองให้จำเลยไม่ถูกดำเนินคดีเกินความจำเป็น ในเรื่องของระยะเวลาซึ่งมีที่มาจากสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ความยุติธรรม ที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม” ในการสอบสวนผู้ต้องหานั้น พนักงานสอบสวนต้องกระทำโดยมิชักช้า โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาให้ได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้เช่นกันโดยกำหนดให้เริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ซึ่งในกระบวนการสอบสวน จำเป็นต้องมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา เพื่อที่จะรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการสอบสวนพอสมควร บางครั้งอาจล่าช้า

ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 บัญญัติในเรื่องสิทธิในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในคดีอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้ทำงานอย่างเต็มที่ แต่ในทางกลับกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาต้องถูกจำกัดทั้งที่ตนอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม การให้สิทธิเจ้าหน้าที่ได้กระหน่ำต่อเสรีภาพของผู้ต้องหา และเกิดความล่าช้าต่อการดำเนินคดี อันไม่สอดคล้องกับความยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กล่าวว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด บุคคลย่อมมีสิทธิให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม” ในชั้นสอบสวนการควบคุมตัวผู้ต้องหาซึ่งจะต้องมีการขอฝากขังต่อศาล ซึ่งเป็นกระบวนการในชั้นพิจารณาก่อนฟ้องนั้น ในคดีอาญาทั่วไปหากผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัวตามที่กฎหมายบัญญัติ พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่สถานีตำรวจได้สูงสุดไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้น หากยังมีความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่รับสำนวนการสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหานั้นมาขออำนาจศาลผิดฟ้องหรือฝากขังเป็นคราว ๆ ไปภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราโทษของข้อหาที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิด โดยกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน กรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน เป็นต้น โดยศาลจะสั่งขังผู้ต้องหาไว้ในเรือนจำ แต่ในกรณีที่ศาลสั่งขังครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลไต่สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล โดยผู้ต้องหาจะแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้ หากไม่ผิดฟ้องหรือฝากขังหรือฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

แล้วแต่กรณี ศาลจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาเป็นอิสระไปก่อน หลังจากนั้นพนักงานอัยการต้องพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป ทั้งนี้ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวดังกล่าวข้างต้น ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัว โดยยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานหรือศาลที่ควบคุมหรือกักขังผู้ต้องหา จากบัญญัติ มาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้จะชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็มีกฎหมายคุ้มครองของตัวบทในการให้สิทธิแก่เจ้าพนักงานยุติธรรมดำเนินคดี โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา อันเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนผู้กระทำความผิด อันขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และ “ก่อนคดีพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” กล่าวคือ จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา เกี่ยวกับผลของการฝากขัง กล่าวคือ ในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนอ้างเหตุจำเป็นตามกฎหมายเพื่อขอฝากขัง ซึ่งหากมีการฟ้องคดีและศาลตัดสินคดี หรือยกฟ้องจำเลยในชั้นสอบสวนที่มีการฝากขังผู้ต้องหาไปแล้ว เท่ากับว่าจำเลยได้รับโทษทางอาญาทั้ง ๆ ที่ตนมิได้กระทำความผิดและผลจากความล่าช้าในการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหานั้น เมื่อการพิจารณาไม่สามารถเริ่มต้นได้ เพราะยังมีได้มีการฟ้องคดีด้วยเหตุผิดฟ้องหรือฝากขังของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หากต่อมาได้มีการฟ้องผู้ต้องหาและศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าผู้ต้องหาติดคุกไปแล้ว ทำให้ผู้ต้องหาที่พ้น จากข้อกล่าวหาในคดี ได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง อีกทั้งการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ก่อนมีการฟ้องคดีในชั้นพนักงานสอบสวน ไม่มีบทบัญญัติใดให้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งที่ขอปล่อยตัวชั่วคราวของจำเลย สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายในการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด

จากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการถูกควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างที่ยังไม่มีการฟ้องคดีอาญา ว่าเหมาะสมและสอดคล้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือไม่ เพียงใด โดยศึกษาถึงหลักการเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหา การถูกควบคุมตัว การสอบสวนและการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวต่อไปในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาที่เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหา ในการถูกควบคุมตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมาย อุปสรรคของกฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมตลอดทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการถูกควบคุมตัวทั้งของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการถูกควบคุมตัว
4. เพื่อศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการถูกควบคุมตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้เกิดประสิทธิภาพและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ บทความจากวารสารกฎหมายนิตยสารสิ่งพิมพ์ รวมทั้งข้อมูลจากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และให้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยการนำมาจัดรวบรวมให้เป็นระบบ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามและชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้

ภายใต้หลักการ ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาในการถูกควบคุมตัว ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ใช้บังคับในปัจจุบันหรือไม่ เพียงใด

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มีขอบเขตศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา และกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการถูกควบคุมตัว ในระหว่างที่ยังมิได้มีการฟ้องคดี อันได้แก่ ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมตัว และการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยทำการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการถูกควบคุมตัว เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน ตามกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหา และให้เป็นไปตามสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นธรรมให้กับผู้ต้องหาในคดีอาญา สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

สิทธิของผู้ต้องหาในการถูกควบคุมตัวในระหว่างที่ยังมิได้มีการฟ้องคดี มีปัญหาเนื่องจากเหตุแห่งการควบคุมตัวที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายยังมีความไม่ชัดเจน การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนกระทำโดยมิชอบต่อผู้ต้องหา โดยผู้ต้องหาไม่ได้รับทราบถึงสิทธิในการคัดค้านการถูกควบคุมตัว ซึ่งระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาไม่แน่นอน เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบต่อผู้ต้องหาได้ และไม่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดให้ผู้ต้องหาสามารถอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน และชั้นอัยการเหมือนกับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ฉะนั้นหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการถูกควบคุมตัวผู้ต้องหาให้สอดคล้องกับสิทธิของผู้ต้องหาที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ จะเป็นการเสริมสร้างความยุติธรรมให้กับบุคคล สมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อน ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการคัดค้านการถูกควบคุมตัว เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหา โดยกฎหมายได้กำหนดให้ศาลถามผู้ต้องหาว่าจะมีเหตุคัดค้านประการใดหรือไม่ ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ต้องหาจะไม่คัดค้าน เพราะไม่รู้ว่าจะคัดค้านอย่างไร และไม่สามารถรับรู้ได้เลยว่าจะต้องถูกควบคุมตัวอีกนานเท่าใด จึงทำให้สิทธิของผู้ต้องหาไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง

จากการศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ที่บัญญัติไว้ในเรื่องสิทธิในการผิดฟ้องหรือฝากขังผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในคดีอาญา อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ทำงานอย่างเต็มที่ และป้องกันข้อผิดพลาดในการดำเนิน คดีที่จะมีผลต่อผู้ต้องหา แต่การบัญญัติสิทธิดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ที่จะต้องถูกควบคุมตัวทั้งที่ตนอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่ก็ตาม ซึ่งไม่สอดคล้องกับปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 9 ที่

กำหนดว่าบุคคลจะถูกควบคุมตัว กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้ และไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 9 ข้อย่อยที่ 3 ที่กำหนดถึงสิทธิของผู้ที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัว มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่การปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี

ในปัจจุบันผู้ต้องหาที่เข้าสู่กระบวนการฝากขังนั้นสามารถที่จะคัดค้านได้เพียงแค่การฝากขังครั้งแรกเท่านั้น ส่วนครั้งต่อ ๆ ไปไม่สามารถคัดค้านได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สามารถบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้ และคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาได้อย่างแท้จริง

2. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคหก ที่ให้อำนาจศาลสามารถสั่งขังผู้ต้องหาได้หลายครั้งติด ๆ กันเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบต่อผู้ต้องหา ซึ่งระยะเวลาในการฝากขังที่กฎหมายกำหนดไม่เอื้อประโยชน์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการส่งฟ้องผู้ต้องหาให้แน่นอน อันมีผลกระทบต่อเสรีภาพและจิตใจของผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 9 ข้อย่อยที่ 3 ที่กำหนดถึงบุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัว มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร ดังนั้นการที่กฎหมายบัญญัติสิทธิในการฝากขังดังกล่าวในชั้นก่อนพิจารณาคดีก็เท่ากับว่า ผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำผิดไปเสียแล้ว อีกทั้งบางกรณีทำให้ผู้ต้องหาต้องถูกขังเป็นเวลานานโดยมิได้เกิดจากความผิดของตน แต่หากเกิดจากความล่าช้าหรือจากการทำงานที่ผิดพลาดของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่กระทำการตามหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายตามสิทธิที่กฎหมายให้อำนาจไว้

3. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว การปล่อยตัวชั่วคราวถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่ถูกควบคุม ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคห้า บัญญัติว่า “คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งเมื่อผู้มีอำนาจในการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นอัยการ ไม่อนุญาต ผู้ต้องหาก็ไม่สามารถที่จะอุทธรณ์คำสั่งได้ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวและถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิมนุษยชน อันเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีมาแต่กำเนิด และควรที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิการคัดค้านการฝากขังหรือการถูกควบคุมตัวได้ทุกครั้งและแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ต้องหาทราบด้วย เพราะในบางครั้งเจ้าหน้าที่อาจบริหารจัดการเวลาไม่พอจึงก่อให้เกิดปัญหาการฝากขังผู้ต้องหาต่อไปอีกโดยมีกฎหมายให้การรับรองอำนาจหน้าที่ให้กระทำโดยคลุมเครือ กล่าวคือ เมื่อมีการยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหา และศาลก็ได้มีการสอบถามผู้ต้องหาว่าจะคัดค้านหรือไม่ กรณีคัดค้านต้องมีเหตุผลอ้างเพียงพอในการคัดค้านการฝากขัง เช่นปรากฏพยานหลักฐานว่ามีกรกลั่นแกล้งกันเกิดขึ้น เป็นต้น

2. เห็นควรแก้ไขมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้มีการจำกัดเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาให้สั้นลง และคำนึงถึงคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนประกอบด้วย

กล่าวคือ ในคดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือน แต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากคดีนั้น ผู้ต้องหาให้การรับให้สารภาพ เห็นควรกำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนต้องนำตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในกำหนด 24 วันนับแต่วันที่ผู้ต้องหาถูกจับหรือควบคุมตัว และเมื่อยื่นฟ้องเป็นหนังสือแล้ว ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะให้การประสารคดีและถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาไปเลยทีเดียวได้ เว้นแต่คดีมีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปซึ่งจะต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพตามมาตรา 176 ดังนั้น ควรที่จะกำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในการส่งฟ้องคดีที่แน่นอน

3. เห็นควรเพิ่มบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งขอลปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ ทั้งนี้เพื่อให้การบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับผู้ต้องหาสอดคล้องกับหลักการทั่วไปของรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในการวางหลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลไว้ ทั้งนี้ถ้าปราศจากการบังคับใช้กฎหมายที่สุจริต ถูกต้องเป็นธรรม มีประสิทธิภาพประกอบอยู่ด้วยแล้ว ประโยชน์สูงสุดที่ประเทศชาติและประชาชนจะพึงได้รับจากกฎหมายและนักกฎหมายย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้

จากข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในการควบคุมตัวผู้ต้องหาให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาในการเรียกค่าเสียหาย ที่ได้รับความเสียหายจากการที่ศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว แต่ภายหลังศาลพิพากษายกฟ้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ กิตติยานุรักษ์. (2544). *ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2538). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- คณิต ฌ นคร. (2531, พฤษภาคม). การปล่อยชั่วคราว: มาตรการคุ้มครองสิทธิที่ก่อปัญหา. *วารสารหมตความยุติธรรม*, 27, 2.
- _____. (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2543). *สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรารัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เฉลิมเกียรติ ผิวนวล. (2530). *ปรัชญาสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีในสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ไพโรจน์ พลเพชร. (2546). *โครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารุต บุณาค. (2550). *สิทธิขั้นพื้นฐานในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). วันที่ค้นข้อมูล 5 กรกฎาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สถาบันกฎหมายอาญา. (2539). รายงานทางเสวนาวิชาการเรื่อง คดีเซอร์แอน...กระบวนการยุติธรรม
จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร. *บทบัณฑิตย*, 52, 37.
สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2542). *สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
อุดม รัฐอมฤต. (2535). การฟ้องคดีอาญา. *วารสารนิติศาสตร์*, 22(2), 243.